

"Καποδίστριας" και διαχείριση δημοτικών αρχείων
ΕΑΕ, Ημερίδα, Αθήνα, 18 Μαρτίου 2000
Περίληψη Πρακτικών

Με βάση την εμπειρία της διάσωσης και ταξινόμησης του δημοτικού αρχείου της Ερμούπολης, η εισήγηση του κ. **Χρήστου Λούκου** επικεντρώθηκε στη σημασία των δημοτικών αρχείων για την ιστορική έρευνα. Ο κ. Λούκος, τόνισε ότι, δεδομένου του ουσιαστικού ρόλου της δημοτικής αρχής κατά το 19ο αιώνα σε όλες σχεδόν τις κοινωνικές δραστηριότητες, τα δημοτικά αρχεία περιέχουν μαρτυρίες για μια γενικότερη και πολύπλευρη θεώρηση της πόλης ή της κοινότητας στην οποία αναφέρονται, καθώς και συνεχές ομοειδές υλικό που επιτρέπει την ανίχνευση φαινομένων μεγαλύτερης διάρκειας, αναφέρθηκε δε σε τομείς της έρευνας και σε θέματα για την προσέγγιση των οποίων το υλικό των δημοτικών αρχείων μπορεί να αποδειχθεί πολύτιμο. Ανάμεσά τους, το ζήτημα του κράτους και των σχέσεών του με τους πολίτες, ιδιαίτερα στη μορφή κέντρο-επαρχία. Πρόκειται για ένα μεγάλο θέμα, για την ανίχνευση του οποίου η συμβολή του δημοτικού αρχείου έχει ιδιαίτερη βαρύτητα.

Τα βασικά χαρακτηριστικά της διοικητικής δομής και εξέλιξης των ΟΤΑ (1833-1997) ανέπτυξε ο κ. **Ελευθέριος Σκιαδάς**, τονίζοντας ότι το 1833 θεμελιώθηκε ένα σύστημα -ενιαίο και αποδοτικό- με σκοπό τη δημιουργία αποτελεσματικότερων φορέων. Το σύστημα μεταβίβαζε στους δήμους νομικές αρμοδιότητες, ώστε να αντιμετωπίζουν επαρκώς τις τοπικές υποθέσεις. Στη συνέχεια, ο κ. Σκιαδάς αναφέρθηκε στη δεύτερη μεγάλη διοικητική μεταρρύθμιση του 1912, με την οποία επιδιώχθηκε αφενός η συγκράτηση του πληθυσμού και αφετέρου η αυτοεξυπηρέτησή του. Η συγκρότηση του σύγχρονου αστικού κράτους και η ενδυνάμωση του κεντρικού πολιτικού συστήματος, κεντρικοί στόχοι της πολιτικής του Ελευθερίου Βενιζέλου, θεωρήθηκε ότι θα επιτευχθούν μέσω της αποδυνάμωσης των τοπικών κέντρων εξουσίας. Στο πλαίσιο αυτό, οι κοινότητες, ιδιαιτέρως οι ορεινές, απέκτησαν ως κύρια χαρακτηριστικά τους την "αναπηρία" και την "ανυπαρξία". Η ερήμωσή τους, κατέληξε ο κ. Σκιαδάς, απασχόλησε το νομοθέτη και το 1833 και το 1997: οι λόγοι μπορεί να ήταν διαφορετικοί, αποτέλεσαν όμως ένα από τα βασικά κίνητρα που κατηύθυναν όσους συνέβαλαν στη διαμόρφωση της ελληνικής νομοθεσίας.

Η κυρία **Κάλλια Χατζηγιάννη** αναφέρθηκε καταρχάς στο γεγονός ότι οι νέοι

Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ως καθολικοί διάδοχοι των καταργουμένων δήμων και κοινοτήτων, κληρονομούν και τα αρχεία τους, ένα μέρος των οποίων παραμένει ενεργό, πράγμα που κάνει ιδιαίτερα επιτακτική την ανάγκη της οργάνωσης των αρχείων αυτών στο χώρο παραγωγής τους, με άξονα τη διασφάλιση, διατήρηση και διαχείριση του αρχειακού υλικού, τόσο για τις ανάγκες της διοίκησης, όσο και για τις ανάγκες της έρευνας. Επεσήμανε ότι προς την κατεύθυνση αυτή πρέπει να ληφθούν άμεσα μέτρα, όπως δημιουργία αρχειακής υπηρεσίας στους μεγάλους ΟΤΑ και ορισμός υπευθύνου αρχείου στους υπολοίπους, διοργάνωση σεμιναρίων για την επιμόρφωση των δημοτικών υπαλλήλων, αξιοποίηση των νέων επιστημόνων που στελέχωσαν τους ΟΤΑ κλπ. Στη συνέχεια έθιξε τα ζητήματα του θεματολογίου των αρχείων των δήμων και του ηλεκτρονικού πρωτοκόλλου που, με μικρές παρεμβάσεις στο λογισμικό, προσφέρει τη δυνατότητα δημιουργίας συνοπτικών, αλλά και αναλυτικών ευρετηρίων και μπορεί να αυτοματοποιήσει τη διαδικασία της εκκαθάρισης για τη διοίκηση. Ιδιαίτερη θέση στην εισήγηση είχε το ζήτημα της μηχανοργάνωσης των δήμων και της τύχης των ηλεκτρονικών αρχείων. Επισημάνθηκε ο πολύπλοκος χαρακτήρας του προβλήματος και ο κίνδυνος απώλειας ενός ευρύτατου φάσματος πληροφοριών που δεν θα είναι ανακτήσιμες, αν δεν υπάρξει σχετική μέριμνα. Αναφορά έγινε επίσης στο θέμα της πρόσβασης στα αρχεία, με την επισήμανση ότι είναι άμεση η ανάγκη κωδικοποίησης της νομοθεσίας περί απορρήτου και περί περιορισμών πρόσβασης και ότι υπάρχει κίνδυνος ενίσχυσης της αδιαφάνειας στο όνομα της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, δεδομένου μάλιστα ότι η σχετική νομοθεσία (πλην του νόμου των Γ.Α.Κ.) προσεγγίζει το θέμα μόνο από τη σκοπιά της διοίκησης και όχι της έρευνας. Τέλος, η κυρία Χατζηγιάννη πρότεινε τη συγκρότηση μιας ομάδας εργασίας (όπου θα συμμετέχουν εκπρόσωποι των Γ.Α.Κ., της Ε.Α.Ε., της κοινότητας των ερευνητών, τεχνικών και επιστημονικών φορέων) και η οποία θα έχει ως αντικείμενό της την προβολή της ευρύτερης σημασίας των αρχείων των ΟΤΑ με ποικίλους τρόπους, όπως εκθέσεις αρχειακού υλικού, οπτικοακουστικές παρουσιάσεις και εφαρμογές πολυμέσων, στο πλαίσιο ενός προγράμματος φιλόδοξου μεν απολύτως εφικτού δε, δεδομένων των μέσων που προσφέρει σήμερα η τεχνολογία, καθώς και του εξοπλισμού και της σχετικής εμπειρίας που διαθέτουν ορισμένες αρχειακές υπηρεσίες.

Η κυρία **Νάσια Γιακωβάκη**, ξεκινώντας από τη διαπίστωση ότι με τον "Καποδίστρια", τις συνενώσεις των ΟΤΑ και τη δραστική μείωση του αριθμού τους κλείνει ο κύκλος της διοικητικής ζωής των κοινοτήτων, έθεσε το ερώτημα τι θα γίνουν πλέον τα

ανενεργά αρχεία των κοινοτήτων. Σημείωσε ότι, αν ληφθεί υπόψη το γενικότερο έλλειμμα ως προς τη διαφύλαξη του δημόσιου αρχειακού πλούτου και το γεγονός ότι η εθνική μας παράδοση είναι παράδοση αδιαφορίας για την προστασία των αρχείων, δεν έχει δε καμφθεί ούτε από τα εκσυγχρονιστικά ρεύματα ούτε από το κλίμα περί προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς, είναι απολύτως δικαιολογημένη η έντονη ανησυχία για μια επικείμενη μεγάλης κλίμακας καταστροφή αρχειακών τεκμηρίων της ελληνικής αυτοδιοίκησης. Αυτή η καταστροφή θα ισοδυναμούσε με την απώλεια πλήθους συντεταγμένων πληροφοριών, συχνά μοναδικών, για την ελληνική κοινωνία του 20ού αιώνα, ικανών να υποστηρίξουν την έρευνα σε πολλά της πεδία: ιστορική δημογραφία, τοπική ιστορία, κοινωνική και οικονομική ιστορία, ιστορία της ίδιας της αυτοδιοίκησης. Από την άλλη, η μεγάλη διοικητική αλλαγή που ο "Καποδίστριας" επιφέρει θα μπορούσε, υπό προϋποθέσεις, να εγκαινιάσει μια συστηματική, εξορθολογισμένη πολιτική στον τομέα των αρχείων. Στο πλαίσιο αυτής της πολιτικής, κατέληξε η κυρία Γιακωβάκη, ένας άμεσης προτεραιότητας στόχος θα μπορούσε να είναι η προστασία των αρχείων των σχετικά ολιγάριθμων τέως δήμων (1830-1912).

Ο κ. **Άγγελος Χάγιος** αναφέρθηκε στο σχεδιασμό και την εφαρμογή των προγραμμάτων οργάνωσης και μηχανοργάνωσης των ΟΤΑ του ν. 2539/1997. Ειδικότερα παρουσίασε τις υπηρεσιακές δομές, τη στελέχωση που προβλέπεται από τους οργανισμούς εσωτερικής υπηρεσίας, καθώς και την οργάνωση του μηχανογραφικού συστήματος των ΟΤΑ. Ο κ. Χάγιος επεσήμανε ότι το συμπέρασμα που προκύπτει από την εφαρμογή αυτών των συστημάτων είναι ότι δημιουργούνται νέες δυνατότητες διαχείρισης των αρχείων των ΟΤΑ, με την ανάθεση συγκεκριμένων καθηκόντων σε δημοτικούς υπαλλήλους, την επιμόρφωσή τους, την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών κλπ. Τόνισε επίσης της αναγκαιότητα σχεδιασμού και υλοποίησης ενός νέου, συγχρόνου ενιαίου συστήματος τήρησης των αρχείων των ΟΤΑ, το οποίο μπορεί να προκύψει από τη συνεργασία των αρμοδίων κρατικών φορέων -αρχειακών υπηρεσιών και υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης-, καθώς και επιστημονικοτεχνικών φορέων, όπως η ΕΕΤΑΑ. Τέλος, πρότεινε την εφαρμογή ενός προγράμματος ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης και εκπαίδευσης αιρετών και υπηρεσιακών στελεχών, σημειώνοντας ότι είναι μεγάλης σημασίας η συνεργασία των τοπικών ενώσεων δήμων και κοινοτήτων με τις κατά τόπους αρχειακές υπηρεσίες και τα επιστημονικά τους στελέχη.

Οι κυρίες **Μπερτόλη** και **Δασκαλοπούλου** είναι από τους επιστήμονες που παρακολούθησαν το πρόγραμμα κατάρτισης και απόκτησης επαγγελματικής εμπειρίας αποφοίτων ΑΕΙ και ΤΕΙ σε θέματα τοπικής ανάπτυξης και αυτοδιοίκησης που υλοποιήθηκε σε όλη τη χώρα και στην Εύβοια. Σήμερα υπηρετούν στους δήμους Αυλώνος και Ταμυνέων ως δημοτικοί υπάλληλοι και είναι, μαζί με τους άλλους επιστήμονες που παρακολούθησαν το πρόγραμμα, υπάλληλοι-σύνδεσμοι μεταξύ των Αρχείων Ν. Ευβοίας και των ΟΤΑ του νομού. Αναφέρθηκαν καταρχάς στο μάθημα για την οργάνωση και διαχείριση των δημοτικών αρχείων που παρακολούθησαν στο πλαίσιο του προγράμματος και στην πρακτική που πραγματοποίησαν στα ΓΑΚ Ευβοίας. Επεσήμαναν τα προβλήματα οργάνωσης των νέων δήμων γενικά και σε ό,τι αφορά την κατάσταση των αρχείων τους ειδικότερα. Περιέγραψαν την συνήθως κακή -πλην εξαιρέσεων- κατάσταση των ημιενεργών και ανενεργών, αλλά μερικές φορές και των τρεχόντων αρχείων των ΟΤΑ και τόνισαν την ανάγκη επιμόρφωσης των υπαλλήλων σε θέματα οργάνωσης και διαχείρισης αρχείου, εκσυγχρονισμού των θεματολογίων των αρχείων του δήμου και συνολικότερης μέριμνας της διοίκησης, τόσο για τα τρέχοντα, όσο και για τα ανενεργά αρχεία των ΟΤΑ.

Η κυρία **Μυρσίνη Μανδηλαρά** μετέφερε την πολύχρονη εμπειρία που έχει αποκομίσει ως υπεύθυνη του αρχείου του δήμου Σκύρου, ενός αρχείου καλά οργανωμένου, και αναφέρθηκε σε σειρά περιπτώσεων αξιοποίησης των δημοτικών αρχείων (τρεχόντων και ανενεργών), τόσο για τις ανάγκες της διοίκησης, όσο και για αυτές της έρευνας.